

KÄRNKRAFT

Bild hämtad ur Kristoffer Granaths nu prisade fotoprojekt "Allt ska väck", om Barsebäck.

FAKTA

Kristoffer Granath prisad

■ Helsingborgsfotografen Kristoffer Granath tilldelas Arbetets museum i Norrköpings dokumentärfotopris på 25 000 kronor för 2019. Han får priset "för sina bilder av ett arbetsliv som inte längre är. Både i nedläggningen av Findus fabrik i Bjuv - med den kongeniala titeln "Rest in Peas" och kärnkraftverket i Barsebäck, lyckas han förmedla en kvarhängande tagg av uppgivenhet och vemod - men framför allt i formstarka bilder förmedla en bild av ett arbetsliv som alltför sällan fångas på bild." Båda projekten, om Findus och Barsebäck, har publicerats i Helsingborgs Dagblad. I slutet av 2020 ställs bilderna ut på Arbetets museum. Övriga mottagare av dokumentärfotopriset i år var Lina Scheynius och Ragnar Axelsson.

Den döda frågan fick nytt liv

Helsingborgsfotografen Kristoffer Granath tar idag emot Arbetets museums dokumentärfotopris. Hans bilder av en döende industriepok landar mitt i veckans kärnkraftsdebatt.

■ Det är bilder av ödsligheten i annalkande. En gigantisk industri insvept i stålgrå melankoli, evighetslånga ekande korridorer, miljoner mil av kontaminerad kopparkabel och utslökande kontrollpaneler.

Kristoffer Granaths bilder från Barsebäck är inte bara ett inträngande fotoprojekt. Det är också en stämningsfull illustration inifrån kärnkraftsdebattens stormöga.

Visst har vi tidigare sett sällsynt starka dokumentationer och vittnesbörder från de *waste lands* som kärnkraftens katastrofer har skapat.

Fotoprojekt som Arkadiusz Podniesinskis från den döda zonen runt Fukushima är svärglömt. Och naturligtvis, de otaliga projekten från det postapokalyptiska Pripyat. För att inte tala om den rörelse som Johan Rencks eleganta frossande i sjuttitalsestetik i tv-serien "Chernobyl" frammanade.

Med Granaths bilder är det annorlunda, de utspelar sig inifrån en kärnkraftsindustri som befinner sig i en annan sorts ingenmansland; ett tillstånd där omvärlden ännu inte riktigt bestämt sig för om det ska förpassas till det förgångna eller har en framtid.

Plötsligt är kärnkraften åter en stridsfråga, snart fyrtio år efter

en folkomröstning som vadderats i glömska. Borgerliga politiker lanserar fjärde generationens kärnkraft som den enda vägens klimatpolitik - och i veckan som följde ökade lobbyarbetet från moderat håll att också få liberaler att lämna energioverenskommelsen. Alltmedan kärnkraftsägande företaget Uniper tycks befinna sig överallt i de sociala flödena med generande hurtig propaganda.

Det pågår alltså en rejäl politisk kampanj från högern, låt oss nöja oss med att konstatera det. Eller man kanske helt kortfattat bör påminna om ett par saker till; nämligen bokslutet av ett halvsekel med den kärnkraft som rullades ut och expanderade över världen från sjuttioalet och ett par årtionden framåt. Även de rena katastroferna borträknade har vi olösta frågor om uranbrytningens konsekvenser, slutförvaret och det faktum att ingen på marknadsmässiga villkor lägre vill investera i kärnkraft. Och räknar man inte bara kärnkraftens drift, då den förvisso är koldioxidslut, utan verkens hela livslängd visar studier från bland annat Stanford att kärnkraften tvärtom inte alls är klimatvänlig.

Den kärnkraft som existerar är re-

dan svårt uttjänt. Inte klimatvänlig. Och utan ekonomisk framtid.

Hur blev den ens en politisk fråga på nytt?

Det är därför Kristoffer Granaths bilder är så träffsäkra. De fångar en obsolet industriera som dör i realtid för våra ögon. På samma sätt som svensk teko- eller varvsindustri en gång inte längre bar sig och lämnade sina arbetare och dess städer åt sina öden. Men till skillnad från romantiken i gamla Jean Hermanssonbilder från varvshistoriens Landskrona lär nostalgifaktorn i Granaths bilder vara minimal; denna skyddspaketerade personal som nu ska jobba i decennier med att packa ihop de radioaktiva resterna.

I Barsebäck, vars två reaktorer stängdes 1999 respektive 2005, rivs nu rum efter rum. Det ska pågå i halvanat decennium till, och det återstår tusentals rum. Det är en del av den oerhörda kostnad och klimatbelastning som också är en del av kärnkraften.

Kristoffer Granaths bilder påminner om urban exploration, eller industriell ruinfotografi, men skiljer sig på en avgörande punkt. Ännu är inte miljöerna öde, ännu finns här människor som lever sina liv i kärnkraftens skugga. Om dessa handlar Granaths bilder i första hand. Om dessa handlar också projektet "Atomic heritage" som leds av forskaren Anna Storm vid Linköpings universitet. Hon har tidigare studerat samhällen som varit uppbyggda runt järn- och stålindustri och gruvnäringen. Det var hennes intresse för Baltikum som ledde in henne på kärnkraften, och hon började med att studera verket Ignalina som, liksom Barsebäck, är nedlagt

I Barsebäck, som stängdes 2010, rivs nu rum efter rum. Det ska pågå i halvanat decennium till, och det återstår tusentals rum.

på politiska grunder. Studierna ledde vidare och i dag följer hon samhällen som lämnats kvar efter nedlagda kärnkraftverk i Storbritannien, Frankrike, Ryssland och Sverige. Visst är det stora skillnader mellan en rysk kärnkraftsstad och Barsebäck. Men det finns också likheter.

"Likheterna med gamla brukssamhällen är stora, rent kulturellt bygger man sina liv kring en industri. Samtidigt är skillnaden mot brukssamhället att det efter nedläggningar följer decennier av ett nytt slags verksamhet som ska avveckla kärnkraften, det sätter onekligen befolkningens lojalitet på prov", säger hon.

Nu sysselsätter sig Anna Storm med industriell historia och inte opinionsbildning. Men jag kan inte låta bli att fråga henne vad hon tycker om kärnkraft?

"Jag ser det som en teknik som är för svår för människan att hantera. Vi talar om perspektiv på 100 000 år framåt då det radioaktiva avfallet kommer att vara farligt för oss och andra levande varelser."

Granaths projekt "Allt ska väck" följer människorna som levt med kärnkraften. Respektfullt registrerande fotografier. Varsamt iakttagande. Men det har också denna ton av annalkande ödslighet. Kanske var det skälet till att Kristoffer Granath inte längre har tillgång till kärnkraftverkets lokaler, tillståndet försvann då ägarna fick se bilderna.

Det visar bara att de har viss fallenhet för att tolka bilder. Det finns en oerhörd styrka i Kristoffer Granaths dokumentation av en döende kärnkraftsepok.

JOHAN MALMBERG
kulturredaktör